

“SELLASTA SATTUU.
EKA NÄKEE PUNASTA JA SIT ONKI
JO TAPAHTUNU HIRVEITÄ.”

KOUVOLAN SEUDUN AMMATTIOPISTON
TAPATURMAKYSSELYN TULOKSIA 2011

Louna Karjalainen (toim.)

**”Sellasta sattuu.
Eka näkee punasta ja sit onki
jo tapahtunu hirveitä.”**

Kouvolan seudun ammattiopiston
tapaturmakyselyn tuloksia 2011

Louna Karjalainen (toim.)

**Amis-TAPE-hanke
KOUVOLAN KAUPUNKI**

KOUVOLAN KAUPUNKI

Amis-TAPE-hanke
Tapaturmien ja väkivallan ehkäisykeskus (Start)
Kymenlaaksonkatu 2 C
45700 Kuusankoski
Kouvola

Työryhmä 2011:

AMIS-TAPE-HANKE

Louna Karjalainen alkaen 1.9.2011
Joni Nurminen 17.6.2010–31.8.2011
Ilona Nurmi-Lüthje
Kirsi-Marja Karjalainen
Miia Pauna

KSAO

Arto Virtanen, opettaja/tekniikka
Heikki Kokko, opettaja/kulttuuri
Juhani Mäkinen, opettaja/luonnonvara
Laura Henriksson, laatupäällikkö
Leena Vuorenpää, koulutuspäällikkö/tekniikka ja palvelut Kuusankoski
Maiju Pohjanlehto, koulutuspäällikkö/tekniikka Keltakangas
Markus Orell, opettaja/kulttuuri
Mika Palosara, apulaisrehtori
Pasi Paavilainen, opettaja/tekniikka
Tapani Ranta, koulutuspäällikkö/kulttuuri
Timo Olli, rehtori
Timo Tiainen, koulutustoimenjohtaja
Ulla Jaskari, koulutuspäällikkö/tekniikka ja palvelut Kouvola

Kannen kuva:

Tuula Roos/Vastavalo

Teksti ja taitto:

Louna Karjalainen

TIIVISTELMÄ

Kouvolan seudun ammattiopiston opiskelijoille ja opettajille tehtiin keväällä 2011 tapaturmia ja niiden ehkäisyä koskeva kysely. Kyselyssä selvitettiin viimeisen vuoden aikana sattuneet koulutapaturmat ja vapaa-ajan tapaturmat. Tapaturmista kysyttiin esiintyvyyden lisäksi tapaturmatyyppi, tapaturman tahallisuus, tapaturmasta syntyneet vammat ja näkemys siitä, olisiko tapaturma voitu ehkäistä. Koulutapaturmista selvitettiin lisäksi tapaturmapaikka. Kyselyyn vastasi 606 opiskelijaa ja opettajaa kaikilta aloilta. Vastausprosentti oli arviolta noin 47 %.

Kyselyn mukaan yli joka seitsemännelle oli sattunut koulutapaturma viimeisen vuoden aikana, ja kolme neljästä koulutapaturmasta oli sattunut työtunnilla. Vapaa-ajan tapaturma oli viimeisen vuoden aikana sattunut lähes joka toiselle. Koulutapaturmat olivat tyypillisesti viiltoja tai palotapaturmia, vapaa-ajan tapaturmat kaatumisia tai kolareita.

Koulutapaturmasta syntyneet vammat olivat yleisimmin palovammoja tai haavoja. Vapaa-ajan tapaturmien vammat olivat tyypillisesti mustelmia, ruhjeita ja haavoja. Koulutapaturmista yli neljännes ja vapaa-ajan tapaturmista yli viidennes oli toisen henkilön tahattomasti tai tahallisesti aiheuttama. Merkittävää on, että tahallisten tapaturmien kohteena oli aina poika, ja poikien tahallisesti aiheutettuja tapaturmia oli koulussa suhteellisesti enemmän kuin vapaa-ajalla. Tahattomasti aiheutettuja tapaturmia oli erityisesti tyttöjen koulutapaturmissa, joita oli yli puolet enemmän verrattuna tyttöjen tahattomasti aiheutettuihin vapaa-ajan tapaturmiin.

Nuorten mielestä yli puolet kaikista tapaturmista olisi ollut mahdollista ehkäistä. Tytöt olivat tapaturmien ehkäisyn suhteen jonkin verran optimistisempia kuin pojat. Keinoiksi tapaturmien ehkäisyyn nuoret nimesivät erityisesti huolellisuuden ja varovaisuuden sekä koulutapaturmissa turvavälineiden käytön ja vapaa-ajan tapaturmissa päihitteettömyyden.

Kysely toteutettiin osana Amis-TAPE-hanketta eli ammattiin opiskelevien tapaturmien seuranta ja ehkäisy -hanketta. Hankkeen tavoitteena on kehittää ammattiopiston käyttöön tapaturmien seurantajärjestelmä sekä motivoida ammattiopisto systemaattiseen tapaturmien seurantaan ja ehkäisyyn. Kyselystä saatuja tietoja hyödynnetään Amis-TAPE-hankkeessa.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO	3
2 KYSELYN LÄHTÖKOHDAT	5
2.1 Ammatillinen koulutus Suomessa	5
2.2 Ammattiin opiskelevien tapaturmat ja niiden seuraaminen	6
2.3 Amis-TAPE-hanke	7
3 KYSELYN TAVOITTEET	9
4 KYSELYN AINEISTO JA MENETELMÄT	10
4.1 Aineisto	10
4.2 Menetelmät	10
5 KYSELYN TULOKSET	11
5.1 Vastaajien taustatiedot	11
5.2 Koulutapaturmat	14
5.2.1 Koulutapaturmien esiintyvyys	14
5.2.2 Koulutapaturmapaikka ja -tyyppi	14
5.2.3 Koulutapaturmista syntyneet vammat	16
5.2.4 Koulutapaturmien ehkäisy	18
5.3 Vapaa-ajan tapaturmat	19
5.3.1 Vapaa-ajan tapaturmien esiintyvyys	19
5.3.2 Vapaa-ajan tapaturmien tapaturmapaikka ja -tyyppi	20
5.3.3 Vapaa-ajan tapaturmista syntyneet vammat	21
5.3.4 Vapaa-ajan tapaturmien ehkäisy	23
5.4 Nuorten näkemyksiä tapaturmista ja niiden ehkäisystä	24
6 KOKOAVAA TARKASTELUA AMMATTIIN OPISKELEVIEN TAPATURMISTA	25
6.1 Tapaturmien esiintyvyys	25
6.2 Tapaturmapaikka ja -tyyppi	26
6.3 Tapaturmista syntyneet vammat	27
6.4 Tapaturmien ehkäisy	28
7 LOPUKSI	29
LÄHTEET	

1 JOHDANTO

Nuorten ja lasten tapaturmat ovat Suomessa merkittävä kansanterveysongelma. Tilastot osoittavat, että erityisesti nuorille miehille sattuu tapaturmia. Tapaturmat, väkivalta ja itsemurhat ovat yleisin kuolinsyy Suomessa alle 25-vuotiailla. Ne aiheuttavat myös suuren osan alle 25-vuotiaiden hoitojaksoista sairaalan vuodeosastolla. (Markkula & Öörni 2009: 23.) Kouvolan seudun 15–29 -vuotiaiden tapaturmista valmisteilla olevasta tutkimuksesta ilmenee, että myös erikoissairaanhoidon päivystyspoliklinikalle tulleiden potilaiden tapaturmat alkavat selvästi lisääntyä 15 ikävuoden jälkeen. Eniten tapaturmia on 19–22 -vuotiailla nuorilla ja heistä pojilla huomattavasti enemmän kuin tytöillä. (Karjalainen ym. 2012, käsikirjoitus.) Valtakunnallisia tilastotietoja tapaturman vuoksi päivystyspoliklinikalle hoitoon tulleista ei ole.

Ammattioppilaitoksissa opiskelee suuri joukko 15–20 -vuotiaita nuoria, mutta heille sattuvista tapaturmista on vielä erittäin vähän tietoa. Tapaturmariskit ovat ammattioppilaitoksissa erilaiset kuin peruskouluissa ja lukioissa. Ammattioppilaitosten tehokkaaseen tapaturmien ehkäisyn suunnitteluun tarvitaan tietoa ammattioppilaitoksissa tapahtuvien tapaturmien syistä ja tapaturmiin liittyvistä tekijöistä.

Ammattioppilaitosten työturvallisuusajattelu kaipaa tehostamista, sillä nuoret joutuvat kokeneempia työntekijöitä useammin tapaturmaan myös työelämässä. Varsinkin nuorilla miehillä on suuri riski joutua työtapaturman kohteeksi. (Salminen 2009: 104.) Nuorilla, 15–29 -vuotiailla miehillä työtapaturmat ovat yhtä yleisiä kuin liikunta- ja urheilutapaturmat (Karjalainen ym. 2012, käsikirjoitus). Lisäksi fyysisten ammattien harjoittajilla (maanviljelijät, metsätyöntekijät, rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät, prosessi- ja kuljetustyöntekijät sekä muut työntekijät) on noin 2,5-kertainen työtapaturmariski verrattuna johtavassa asemassa, virkamiehinä tai asiantuntijoina työskenteleviin (Haikonen & Salminen 2010: 49). Tieto tapaturmien ehkäisystä on olennainen osa ammatillista oppimista, ja se antaa nuorille eväitä tulevaan työelämään.

Kouvolassa toimivan Tapaturmien ja väkivallan ehkäisykeskus -hankkeen (Start) ja Kouvolan seudun ammattiopiston (KSAO) yhteistyönä aloitettiin vuoden 2010 alussa Amis-TAPE-hanke, jonka tavoitteena on ehkäistä ammattiopistossa opiskelevien tapaturmia ammattiopistossa ja tulevassa työelämässä. Amis-TAPE-hankkeessa KSAO:n käyttöön on kehitetty internetissä toimiva tapaturmien tilastointi- ja raportointiohjelma TAPE, jonka avulla voidaan seurata oppilaitoksessa eri koulutusaloilla sattuvia tapaturmia. Ohjelmaan kertynyttä tietoa voidaan hyödyntää opetuksessa ja turvallisuusjohtamisen suunnittelussa.

KSAO:n opiskelijoilta ja opettajilta kerättiin tietoa tapaturmista ja niiden ehkäisystä myös Webropol-kyselyn avulla keväällä 2011. Tämä raportti käsittelee kyselyn tuloksia. Kyselyn tehtävänä oli saada tietoa ammattioppilaitosopiskelijoille sekä koulussa että vapaa-ajalla sattuvista tapaturmista. Tavoitteena oli kerryttää monipuolisesti tietoa ammattiin opiskelevien tapaturmista. Tietoja kerättiin TAPE-ohjelman kehittämistä ja Amis-TAPE-hankkeen koulutuspäiviä varten.

2 KYSELYN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Ammatillinen koulutus Suomessa

Suomen koulutusjärjestelmässä ammatillinen koulutus tarkoittaa ammatillista peruskoulutusta tai ammatillista lisä- ja täydennyskoulutusta, ja se on tarkoitettu sekä työelämään siirtyville nuorille että työelämässä oleville aikuisille. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on kehittää ammatillista osaamista ja työelämää sen tarpeiden mukaan sekä edistää työllisyyttä ja elinikäistä oppimista. Ammatilliset perustutkinnot antavat laajat perusvalmiudet alan tehtäviin, erikoistuneempaa osaamista jollakin osa-alueella sekä yleisen jatko-opintokelpoisuuden yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin. (Opetusministeriö 2011a.)

Tutkintojen laajuus on 120 opintoviikkoa, joista vähintään 20 opintoviikkoa sisältää työssäoppimista työpaikoilla. Käytännössä tutkinto on kolmevuotinen. Ammatillista koulutusta järjestetään humanistisella ja kasvatusalalla, kulttuurialalla, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, luonnontieteiden alalla, tekniikan ja liikenteen alalla, luonnonvara- ja ympäristöalalla, sosiaali- ja terveys- ja liikunta-alalla sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla. (Opetusministeriö 2011b.)

Ammatillisen peruskoulutuksen vuosiopiskelijamäärä on tutkintotavoitteisessa koulutuksessa noin 151 000 opiskelijaa, joista 136 000 opiskelee oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa ja 15 000 oppisopimuskoulutuksessa. Tämän lisäksi ammattistartissa, maahanmuuttajille ja vammaisille tarkoitetuissa valmistavissa koulutuksissa sekä talouskoulussa on yhteensä noin 6 000 vuosiopiskelijaa. (Opetusministeriö 2011a.)

Vuonna 2010 opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen peruskoulutuksen aloitti 50 713 opiskelijaa, joista miehiä oli 52 % ja naisia 48 %. Suurin osa opiskelijoista opiskeli tekniikan ja liikenteen alalla (42 %), sosiaali-, terveys- ja liikunta alalla (16 %) ja matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla (12 %). Tekniikan ja liikenteen alalla enemmistö opiskelijoista oli miehiä (82 % alan opiskelijoista). Naiset olivat enemmistönä sosiaali- ja terveysalalla (89 %) ja matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla (72 %). (SVT 2011a.) Opiskelijoista suuri osa on nuoria. Vuonna 2010 peruskoulun 9. luokan päättäneistä 26 153 (41 %) jatkoi suoraan opiskelua toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa (SVT 2011b).

2.2 Ammattiin opiskelevien tapaturmat ja niiden seuraaminen

Ammattiin opiskelevien ja lukiolaisten terveydessä on todettu olevan eroja. Nuorten elinoloista, kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista, terveysosaamisesta ja oppilas- tai opiskelijahuollosta kerätään Suomessa tietoa Kouluterveyskyselyn avulla. Kysely tehdään vuorovuosina eri puolilla Suomea peruskoulun 8.–9.luokkalaisille ja lukion ja ammattikoulun 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Peräkkäisten vuosien aineistot yhdistämällä saadaan koko maata koskevaa tietoa. Vuosien 2000–2009 Kouluterveyskyselyistä nousi esille, että terveystottumukset ovat ammattiin opiskelevilla epäterveellisemmät kuin lukiolaisilla. Esimerkiksi päivittäistä tupakointia ja humalajuomista on useammin ammattiin opiskelevilla kuin lukiolaisilla. (Luopa ym. 2010.)

Myös tapaturma on olennainen terveyseroja kuvaava indikaattori. Tapaturmalla tarkoitetaan Maailman terveysjärjestön (WHO) mukaan tavallisesti tapaturmaksi mielletävän tahattoman tapauksen lisäksi tahallista toisen vahingoittamista eli väkivaltaa ja tahallista itsensä vahingoittamista ja itsemurhaa. Tapaturmamääritelmän mukaan tapaturmaan liittyy aina kaksi tekijää: onnettomuustapahtuma ja vamma (Lounamaa ym. 2009: 12).

Kouluterveyskyselyn mukaan ammattiin opiskeleville oli vuosina 2008–2009 sattunut suhteellisesti enemmän koulutapaturmia kuin lukiolaisille (12 % vs. 8 %) (Luopa ym. 2010: 86–91). Tapaturma- ja väkivaltakuolleisuuden koulutusryhmittäiset erot ovat Suomessa suuria varsinkin miehillä (Kaikkonen ym. 2008: 118). Erityisesti 15–24 -vuotiaat nuoret miehet ovat tapaturmatilastojen kärjessä. Lisäksi alle 25-vuotiaiden nuorten riski joutua työtapaturmaan on suurempi kuin vanhempien työntekijöiden (Salminen 2009: 104) ja työntekijöiden työtapaturmat ovat yleisempiä kuin toimihenkilöiden (Haikonen & Salminen 2010: 49).

Vuonna 2009 työtapaturmataajuudella mitattuna korkeimman työtapaturmariskin toimialoja olivat saha- ja puutavaran valmistus, rakentaminen ja elintarvikkeiden valmistus (SVT 2011c). Ammattiopistoissa opiskelee suuri määrä nuoria, joista enemmistö opiskelee tekniikan ja liikenteen alalla ja matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla, joihin edellä mainitut tapaturma-alttiimmat alatkin kuuluvat. Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista enemmistö on miehiä, joista suuri osa kuuluu jo ikänsäkin puolesta tapaturmien riskiryhmään.

Tapaturmien ehkäisytyön tarve ammattioppilaitoksessa on merkittävä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998/630: 28§) mukaan nuorille on taattava turvallinen kouluympäristö. Myös Kansallisessa lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelmassa (Markkula & Öörni 2009) tavoitteena on koulujen ja

oppilaitosten turvallisuuden edistäminen ja oppilaitoksissa tapahtuvien tapaturmien ja väkivallan systemaattisen seurannan saaminen käytännöksi. Tarkkaa ja systemaattista tietoa tapaturmista tarvitaan, jotta tapaturmia voitaisiin ehkäistä mahdollisimman tehokkaasti. Tieto tapaturmista, niihin liittyvistä tekijöistä ja tapaturmien ehkäisystä on olennainen osa ammatillista opiskelua ja kehittyvää ammattitaitoa. Ammattiopisto on oppimisympäristönä erilainen kuin peruskoulu tai lukio, ja sen koulutapaturmariskitkin ovat erilaiset. Ammattiopistojen tapaturmien ehkäisyn tueksi tarvitaan tapaturmatietoa ammattiopistojen eri koulutusaloilta.

Toistaiseksi ammattioppilaitoksissa tapahtuvista tapaturmista on vielä erittäin vähän tilasto- tai tutkimustietoa. Kouluterveyskysely on ainoa valtakunnallinen tiedonkeruuväline, jolla ammattioppilaitosopiskelijoiden tapaturmista saadaan alueittain tietoa joka toinen vuosi.

Ammattioppilaitoksien johdolle tehdyn kyselyn mukaan 71 % ammattiopistoista seuraa oppilaitoksessa tehdyssä käytännön työssä ja työssäoppimis- tai näyttöpaikassa sattuvia tapaturmia ja 62 % oppilaitoksen muissa tiloissa, kuten ulkoalueilla, sattuvia tapaturmia. Ammattiopistoista 67 % seuraa käytännön opetukseen liittyvillä matkoilla sattuneita tapaturmia ja 54 % koulumatkalla sattuneita tapaturmia. Kyselyyn vastanneista ammattiopistoista puolet (n=79) seurasi tapaturmia suunnitelmallisesti kaikilla alueilla. Neljännes ammattioppilaitoksista ei seuraa tapaturmia lainkaan. (Markkula ym. 2009: 140.)

Tapaturmia seuraavienkin oppilaitosten seurannan laatu saattaa kuitenkin olla puutteellinen eikä seurannassa kerry välttämättä tietoa muista kuin vakuutusyhtiölle ilmoitettavista tapaturmista. Tietoa tapaturmista kertyy myös vakuutusyhtiöille, mutta tällöinkin kyseessä ovat vain ne tapaturmat, joista on haettu korvausta. Tapaturmista kertynyttä tietoa ei ole hyödynnetty suunnitelmallisesti tapaturmien ehkäisyyn. Ammattioppilaitoksilta puuttuu luotettava väline tapaturmien systemaattiseen seurantaan ja raportointiin.

2.3 Amis-TAPE-hanke

Amis-TAPE-hankkeen tavoitteena on kehittää ammattiopistojen käyttöön tapaturmien seuranta- ja raportointiohjelma, jonka avulla saadaan kerrytettyä tietoa ammattiin opiskelevien tapaturmista tapaturmien ehkäisyn tueksi. Hanke toteutetaan Kouvolan kaupungin perusturvan Tapaturmien ja väkivallan ehkäisykeskuksen (Start) ja Kouvolan seudun ammattiopiston (KSAO) yhteistyönä. Lisäksi hankkeessa toimii määräaikainen projekti-työntekijä. Päämääränä on lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien välisten terveyserojen kaventaminen.

Hankkeessa ammattiopiston käyttöön on kehitetty tapaturmien tilastointi- ja raportointiohjelma TAPE. TAPE-ohjelma on internetissä toimiva väline, jonka avulla tiedot kouluympäristössä ja työharjoittelussa sattuneista tapaturmista tallennetaan sähköisesti. Tapaturmat kirjataan nimettöminä ja kirjaamisessa noudatetaan henkilötietolakiä (523/99). Ohjelman raportointiosio tuottaa välittömästi tiedon ohjelmaan kirjatusta tapaturmista ja läheltä piti -tilanteista lukumäärä- ja prosenttikuvioina.

Ohjelmaan tallennetun tiedon avulla oppilaitokset tunnistavat riskitilanteet ja -paikat ja saavat kokonaiskuvan kouluympäristössä ja työharjoittelussa sattuvista tapaturmista. Tietoa voidaan käyttää hyödyksi opetuksessa sekä oppimisympäristön turvallisuuden kehittämisessä. Opiskelijat voivat osallistua tietojen kirjaamiseen yhdessä opettajan kanssa, joten tapaturmariskien tunnistaminen lisää parhaimmillaan sekä opiskelijoiden että opettajien työturvallisuusajattelua. TAPE-ohjelma on jo itsessään interventioväline, sillä tapaturmaa kirjattaessa opiskelija joutuu käymään tapaturmatilanteen uudelleen rauhassa läpi ja samalla pohtimaan, mitä hän olisi ehkä voinut tehdä toisin tapaturman välttämiseksi.

Vuonna 2010 Amis-TAPE-hanke aloitettiin KSAO:n kahden opintoalan, luonnonvara- ja ympäristöalan sekä kulttuurialan, kanssa. Vuonna 2011 mukaan hankkeeseen tulivat tekniikan alat sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousala ja vuonna 2012 myös sosiaali- ja terveysala, liiketalousala ja luonnontieteiden ala. TAPE-ohjelman tietosisältö on kehitetty Kouvolan seudun ammattiopiston henkilökunnan ja Start-keskuksen yhteistyönä. Informaatioteknologia on kehitetty ohjelmistoyrityksessä (Amli Oy). Amis-TAPE-hankkeen rahoitus tulee sosiaali- ja terveysministeriöltä.

Hankkeen aikana TAPE-ohjelma kehitetään vastaamaan ammattiopiston eri koulutusalojen tarpeita ja opettajat koulutetaan käyttämään ohjelmaa. Lisäksi KSAO:ssa järjestetään työturvallisuuskoulutusta ja tiedotustilaisuuksia ohjelman tunnettuuden lisäämiseksi. Hankkeen toteutuksessa tarvitaan ammattioppilaitoksen asiantuntijuutta ja näkökulmaa. Asiantuntijuus saadaan Amis-TAPE-työryhmän kokouksissa, joihin osallistuvat Start-keskuksen henkilökunnan lisäksi KSAO:n eri alojen koulutuspäälliköt ja opettajaedustajat. Lisäksi tietoa on kerätty Webropol-kyselyllä, jonka tuloksia tämä raportti käsittelee.

3 KYSELYN TAVOITTEET

Kyselyn tavoitteena oli saada tietoa opiskelijoilta heille kouluaikana ja vapaa-ajalla sattuneista tapaturmista ja niiden aiheuttamista vammoista. Kyselyn avulla haluttiin kartoittaa myös näkemyksiä siitä, kuinka tapaturmat olisi voitu ehkäistä. Kyselystä saatua tietoa hyödynnetään Amis-TAPE-hankkeessa järjestettävän koulutuksen sisällön suunnittelussa sekä TAPE-ohjelman kehittämisessä.

4 KYSELYN AINEISTO JA MENETELMÄT

4.1 Aineisto

Kysely tehtiin Kouvolan seudun ammattiopistossa (KSAO), joka on monialainen ammattioppilaitos noin 90 000 asukkaan Kouvossa. Seitsemässä toimipisteessä opiskelee yhteensä noin 2400 opiskelijaa ja näyttöperusteisessa koulutuksessa 500 opiskelijaa. Opintoaloja ovat kulttuuri, tekniikka ja liikenne, luonnonvara- ja ympäristöala, luonnontieteiden ala, matkailu-, ravitsemis-, ja talousala, sosiaali- ja terveysala sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnonala, joilla on mahdollista opiskella kolmeakymmentä eri tutkintoalaa. Opiskelu kestää keskimäärin kolme vuotta. Työssäoppiminen on tärkeä osa ammatillisia opintoja, ja se sijoittuu usein kolmannen vuoden kevääseen. (Kouvolan seudun ammattiopisto 2011.)

Keväällä 2011 osa oppilaitoksen opiskelijoista oli työharjoittelussa, joten mahdollisia vastaajia, opettajat mukaan lukien, oli n. 1300. Kyselyyn vastasi yhteensä 606 henkeä kaikilta aloilta. Arvioitu vastausprosentti oli lähes puolet (47 %). Opettajia vastanneista oli 19 (3 %). Opettajien vastaukset käsitellään yhdessä opiskelijoiden vastausten kanssa.

4.2. Menetelmät

KSAO:n opiskelijat ja opettajat vastasivat kyselyyn 12.4.–10.5.2011 opettajien valvomilla atk-tunneilla. Kyselyyn vastattiin nimettömänä eivätkä vastaajat ole kyselystä tunnistettavissa.

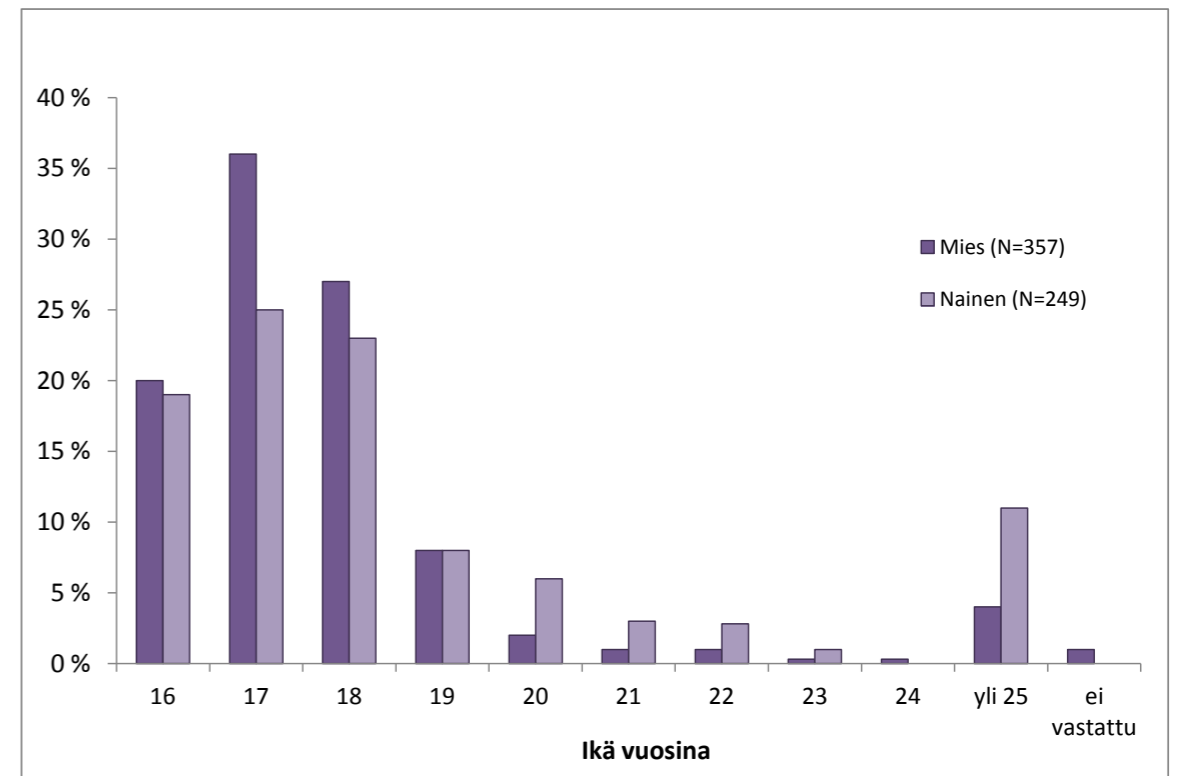
Kysely toteutettiin Internetissä toimivalla Webropol 2.0 -sovelluksella. Kyselyssä selvitettiin ensin taustatiedot: vastaajan sukupuoli, ikä, vuosikurssi sekä tutkintoala tietojen luokittelemista varten.

Varsinainen tapaturmia koskeva kysely oli kaksiosainen: tietoja kysyttiin sekä koulussa että vapaa-ajalla sattuneista tapaturmista. Tapaturmista selvitettiin niiden esiintyvyys viimeisen vuoden aikana, tapaturmapaikka, tapaturmasta syntyneet vammat sekä oliko kyseessä toisen aiheuttama tapaturma. Lisäksi kysyttiin vastaajan näkemys siitä, olisiko tapaturma voitu ehkäistä. Lopuksi kyselyssä oli mahdollista esittää vapaita ajatuksia tapaturmista ja niiden ehkäisystä. Kysymykset toteutettiin strukturoituina, avoimina sekä sekamuotoisina kysymyksinä.

5 KYSELYN TULOKSET

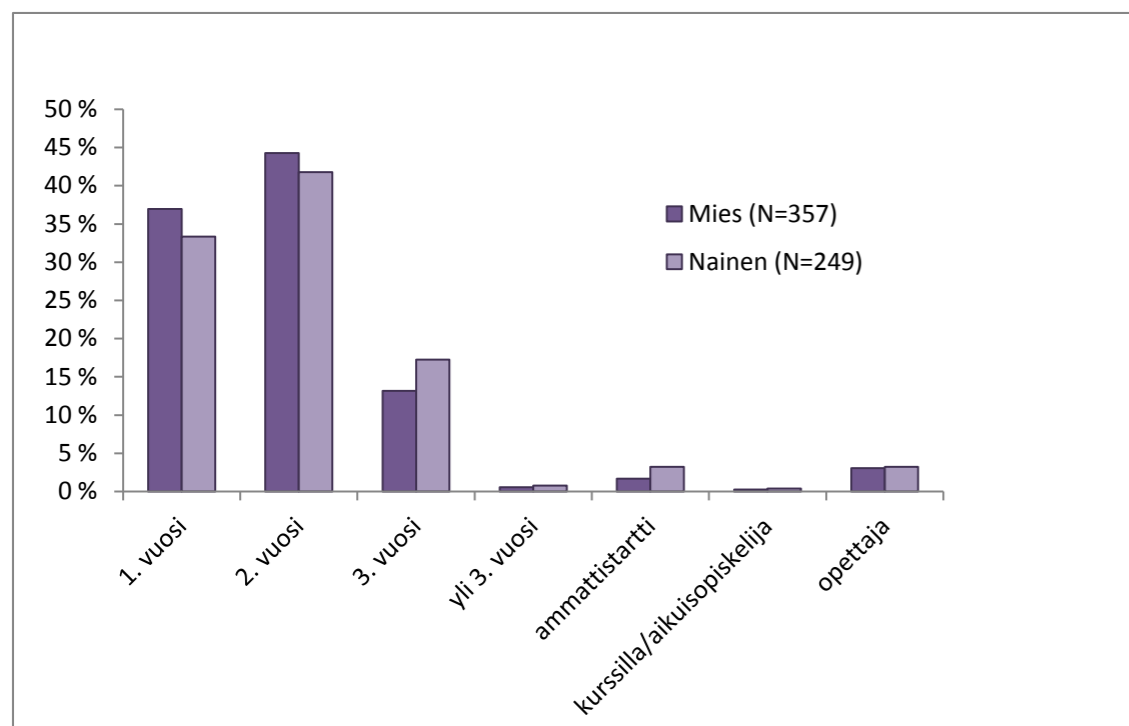
5.1 Vastaajien taustatiedot

Vastanneista miehiä oli 357 (59 %) ja naisia 249 (41 %). Suurin osa vastanneista oli 17-vuotiaita, toiseksi eniten oli 18-vuotiaita ja kolmanneksi eniten 16-vuotiaita. 16–19-vuotiaista enemmistö oli miehiä, yli 20-vuotiaista enemmistö oli naisia. (KUVIO 1.)

KUVIO 1. Vastaajien (n=606) ikäjakauma sukupuolen mukaan. (%)

Suurin osa kyselyyn vastanneista oli 2. vuosikurssin opiskelijoita (43 %). Toiseksi eniten vastaajia oli 1. vuosikurssilta (36 %) ja kolmanneksi eniten 3. vuosikurssilta (15 %). Lisäksi vastanneissa oli muutamia yli 3. vuoden opiskelijoita sekä opiskelijoita ammattistartista tai erillisiltä kursseilta. Opettajia oli 3 % vastanneista. (KUVIO 2.)

KUVIO 2. Vastaajien (n=606) vuosikurssijakauma sukupuolen mukaan. (%)

Enemmistö vastaajista oli sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoita (14 %), seuraavaksi eniten vastaajia oli sähkö- ja automaatiotekniikka-alalta (11 %) ja kolmanneksi eniten kone- ja metallialalta (10 %). Suurin osa naisvastaajista oli sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoita (32 % naisista) ja miesvastaajista sähkö- ja automaatiotekniikan opiskelijoita (17 % miehistä). (TAULUKKO 1.)

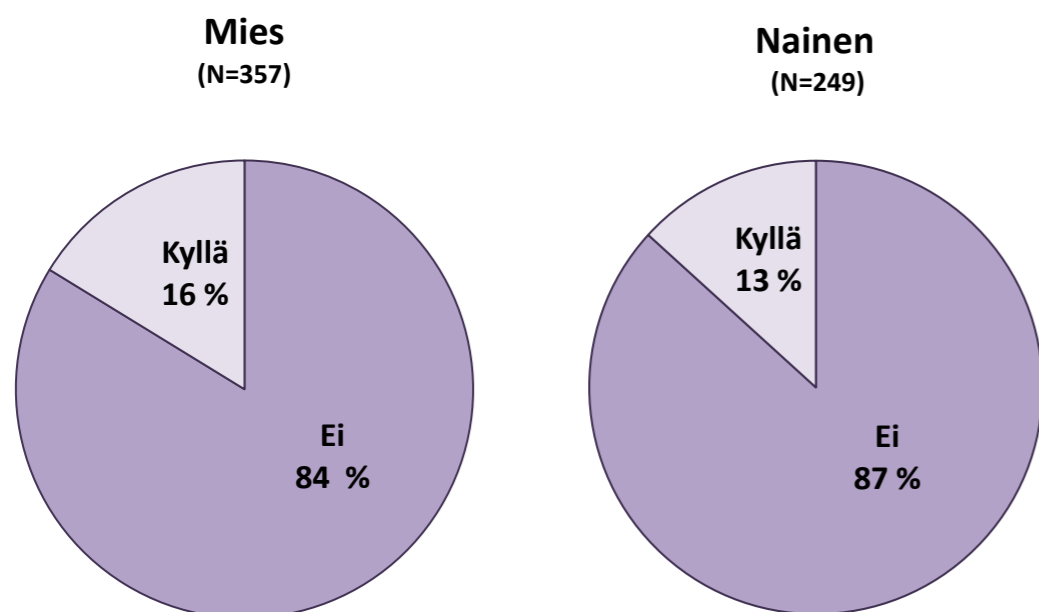
TAULUKKO 1. Vastaajien (n=606) koulutusala.

Koulutusala	Naiset		Miehet		Yhteensä	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Sosiaali- ja terveys	81	32,4	6	1,7	87	14,3
Sähkö- ja automaatiotekniikka	4	2	60	16,7	64	10,7
Kone- ja metalli	1	0,4	57	15,9	58	9,5
Autoala	6	2,4	39	10,9	45	7,4
Hotelli, ravintola ja catering	21	8,4	18	5,3	39	6,6
Tieto- ja tietoliikennetekniikka	4	1,6	32	8,9	36	5,9
Logistiikka	3	1,2	30	8,4	33	5,4
Rakennusala	5	2	25	7,2	30	5,1
Turvallisuus	13	5,2	17	4,7	30	4,9
Maatalous	10	4	17	4,7	27	4,4
Koru- ja pienesinevalmistus	21	8,4	6	1,7	27	4,4
Vaatesuunnittelu	21	8,4	1	0,3	22	3,6
Puuala	3	1,2	14	3,9	17	2,8
Pintakäsittely	12	4,8	3	0,8	15	2,5
Restaurointi	12	4,8	3	0,8	15	2,5
Stailaus	13	5,2	1	0,3	14	2,3
Prosessiteollisuus	0	0	13	3,6	13	2,1
Lentokoneasennus	1	0,4	6	1,7	7	1,2
Laboratorioala	5	2	2	0,6	7	1,2
Kuva- ja mediataide	7	2,8	0	0	7	1,2
Liiketalous	1	0,4	2	0,6	3	0,5
Tekstiili ja vaatesuunnittelu	3	1,2	0	0	3	0,5
Talotekniikka	0	0	1	0,3	1	0,2
Suunnitteluassistentti	0	0	1	0,3	1	0,2
Hiusala	0	0	1	0,3	1	0,2
Matkailu	1	0,4	0	0	1	0,2
Kotityö- ja puhdistuspalvelut	0	0	1	0,3	1	0,2
Luonto ja ympäristö	0	0	1	0,3	1	0,2
Ohjaustoiminta	1	0,4	0	0	1	0,2
Tieto- ja viestintätieteiden tekniikka	0	0	0	0	0	0
Yht.	249	100 %	357	100 %	606	100 %

5.2 Koulutapaturmat

5.2.1 Koulutapaturmien esiintyvyys

Vastanneista 15 % (miehistä 16 % ja naisista 13 %) ilmoitti heille sattuneen koulutapaturman viimeisen vuoden aikana. Koulutapaturma oli miehillä 58 ja naisilla 33 eli yhteensä 91. (KUVIO 3.)

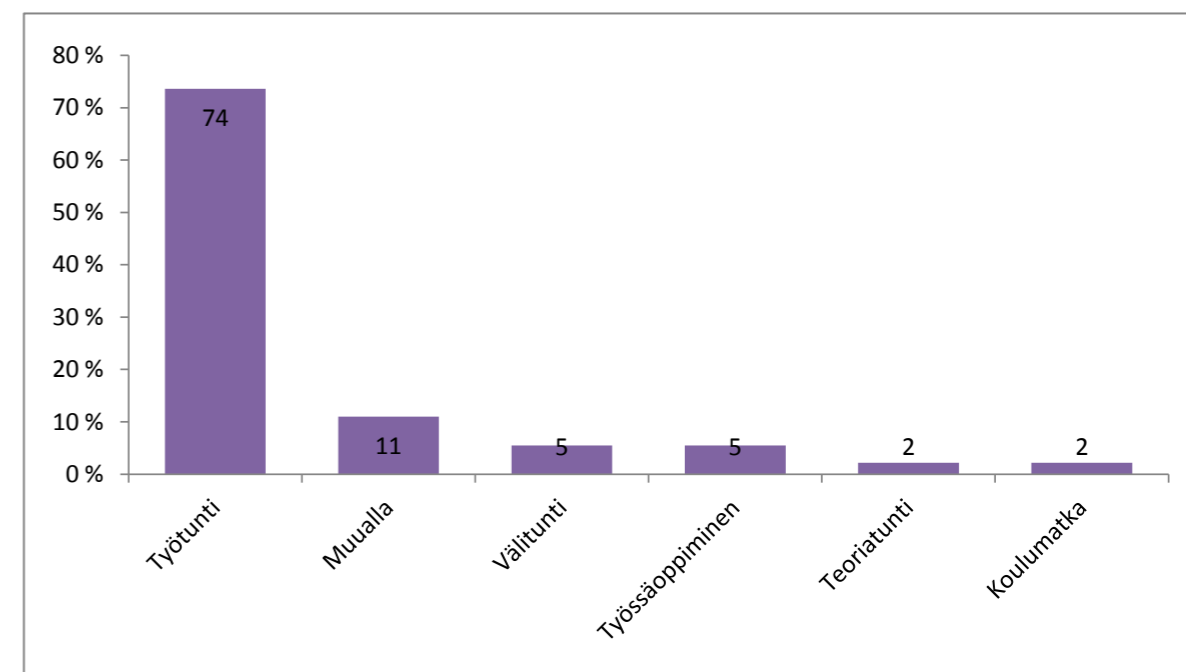

KUVIO 3. Onko sinulle sattunut koulutapaturma viimeisen vuoden (12 kk) aikana?

Koulutapaturmien esiintyvyydessä oli vuosikurssien välillä vaihtelua. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista 9 %:lle oli sattunut koulutapaturma viimeisen vuoden aikana. Toisen vuosikurssin opiskelijoista 17 % ja kolmannen vuosikurssin opiskelijoista 22 % ilmoitti heille sattuneen koulutapaturman viimeisen vuoden aikana.

5.2.2 Koulutapaturmapaikka ja -tyyppi

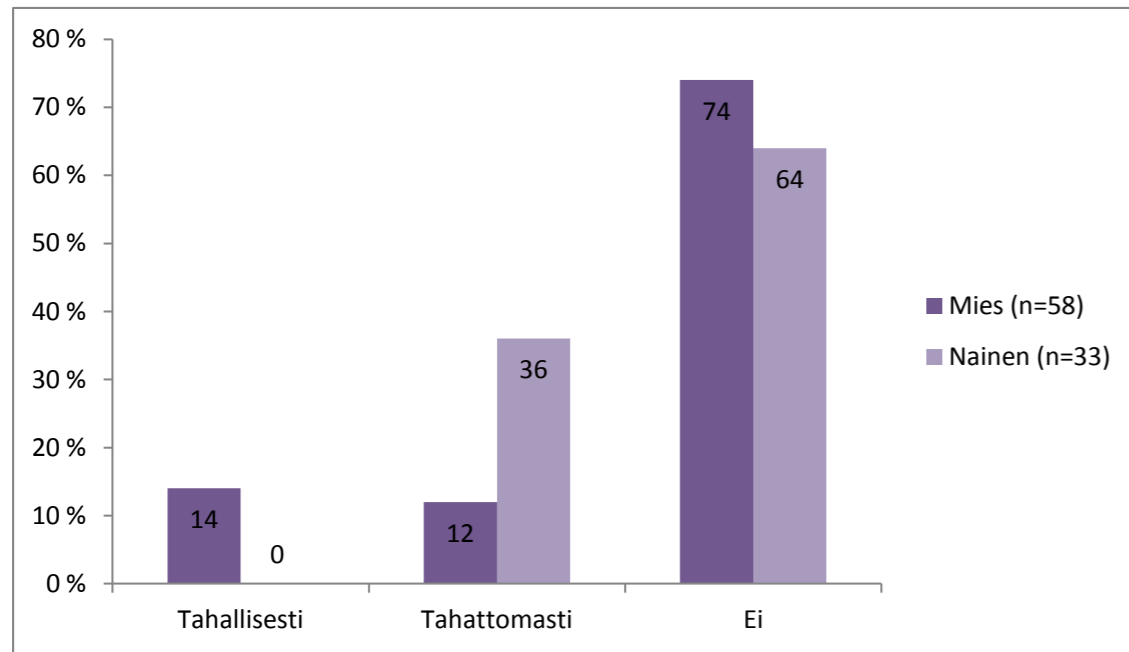
Suurimmalle osalle vastanneista (67/91, 74 %) tapaturma oli sattunut työtunnilla. Huomattavasti vähemmän tapaturmia oli sattunut välitunnilla (5 %) tai työssäoppimisessa (5 %). Muutama tapaturma oli sattunut koulumatkalla (2 %) tai teoritunnilla (2 %). Loput tapaturmista oli sattunut muualla (11 %). (KUVIO 4.) Avoimista vastauksista kävi ilmi, että tämä tarkoitti usein liikuntatuntia tai muuta vastaavaa.

KUVIO 4. Koulutapaturmien (n=91) sattumispaikka. (%)

Avoimista vastauksista käy myös ilmi, että yleisimmät koulutapaturmat olivat viiltohaavoja tai palotapaturmia sormeen tai muualle käteen.

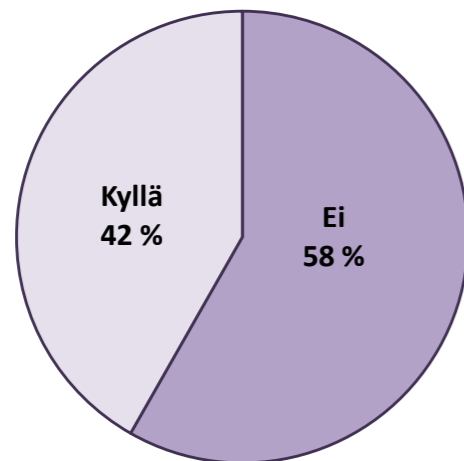
Yli neljännes (27/91) koulutapaturmista oli toisen henkilön aiheuttama. Miehillä (n=58) tahattomasti toisen aiheuttamia koulutapaturmia oli 7 (12 %) ja naisilla (n=33) 12 (36 %). Toisen tahallisesti aiheuttamia koulutapaturmia oli miehillä 8 (14 %). Naisilla tahallisesti aiheutettuja koulutapaturmia ei ollut.

KUVIO 5. Oliko kyseessä toisen henkilön aiheuttama koulutapaturma (tahallisesti tai tahattomasti)? (%)

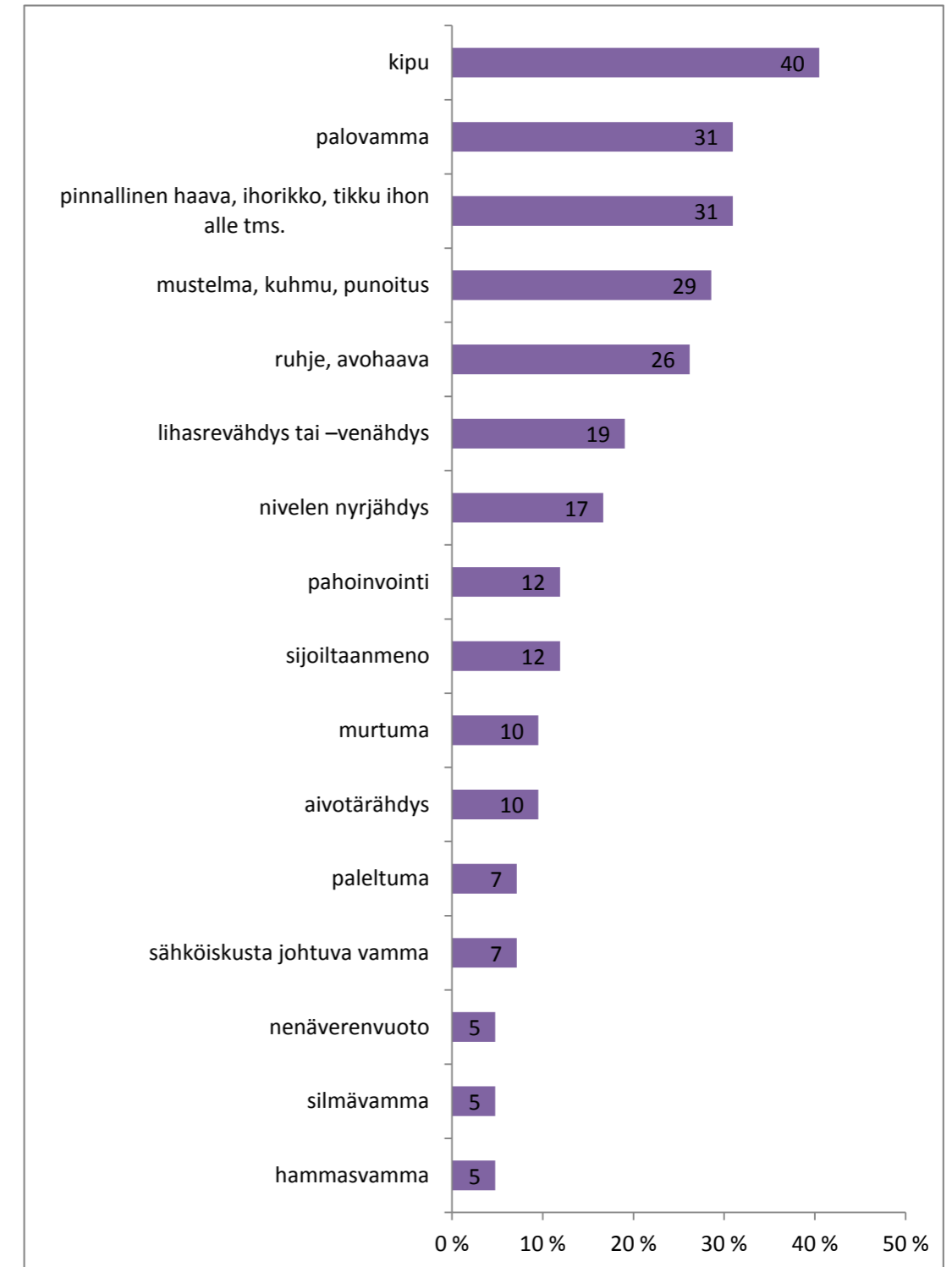
5.2.3 Koulutapaturmista syntyneet vammat

Hieman alle puolet (38/91, 42 %) niistä, joille koulutapaturma oli sattunut, ilmoitti, että tapaturmasta syntyi vamma (yksi tai useampia) (KUVIO 6).

KUVIO 6. Syntyikö koulutapaturmasta (n=91) vamma? (%)

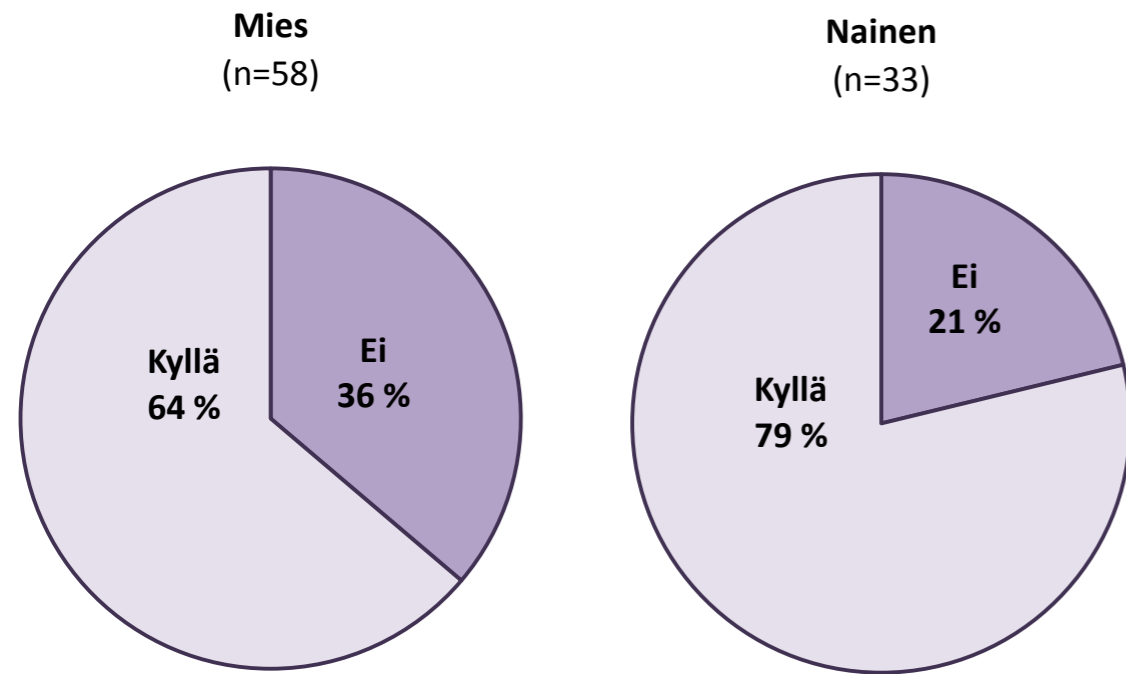
Kivun lisäksi yleisimmät vammat koulutapaturmissa olivat palovammat (31 %) ja pinnalliset haavat (31 %). Koulutapaturmista oli aiheutunut myös melko paljon mustelmia, kuhmuja tai punoitusta (29 %), ruhjeita tai avohaavoja (26 %), lihasvähdyksiä tai -venähdyksiä (19 %) sekä nivelen nyrjähdyksiä (17 %). Sijoiltaanmenoja, aivotärähdyksiä ja murtumia tuli noin joka kymmenennelle. Muiden vammojen jakauma näkyy kuviosta 7. (KUVIO 7.)

KUVIO 7. Koulutapaturmista syntyneet vammat (n=38). (%)

5.2.4 Koulutapaturmien ehkäisy

Suurin osa vastanneista (70 %) ilmoitti, että koulutapaturma olisi voitu ehkäistä. Naisista tätä mieltä oli 79 %, miehistä 64 %. (KUVIO 8.)

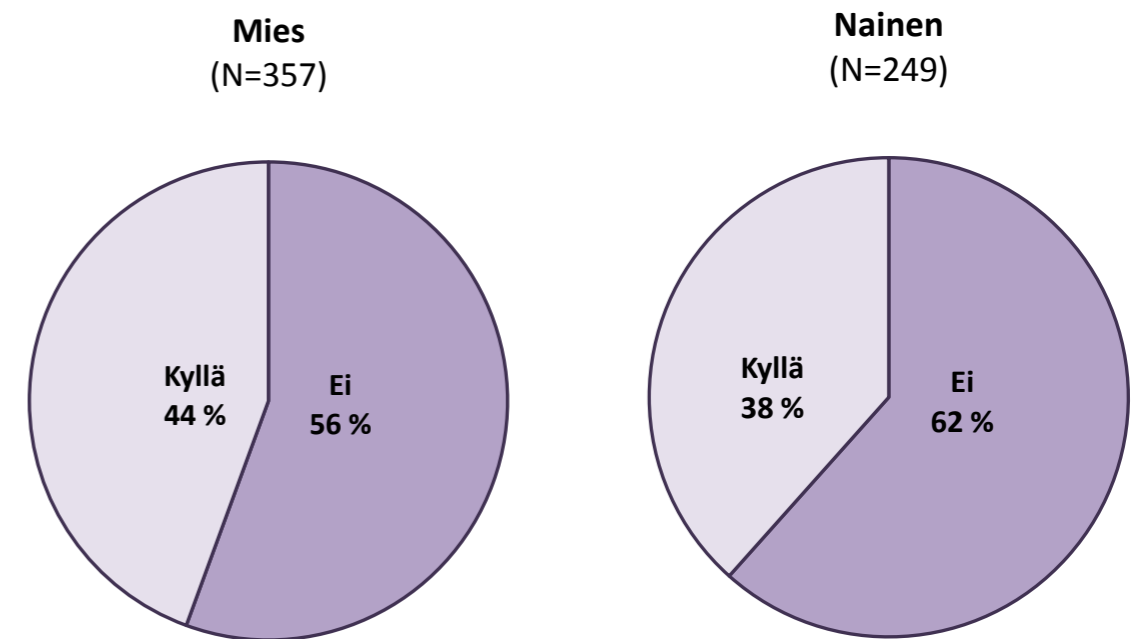
KUVIO 8. Olisiko koulutapaturma voitu ehkäistä? (%)

Avoimessa kysymyksessä vastaajilta selvitettiin, miten heistä tapaturman olisi voinut ehkäistä tai miksi sitä ei olisi ollut mahdollista ehkäistä. Vastauksissa painotettiin erityisesti omaa huolellisuutta, varovaisuutta, rauhallisuutta ja keskittymistä. Myös työturvallisuusvälineiden käyttö mainittiin useamman kerran. Turvavälineitä ei joko ollut ollut ollenkaan tai niiden käyttö oli ollut puutteellista. Syiksi siihen, miksi tapaturmaa ei olisi ollut mahdollista ehkäistä, annettiin muun muassa se, että tapaturma oli vahinko tai tilanne ennalta arvaamaton.

5.3 Vapaa-ajan tapaturmat

5.3.1 Vapaa-ajan tapaturmien esiintyvyys

Vastanneista 42 % (miehistä 44 % ja naisista 38 %) ilmoitti heille sattuneen vapaa-ajan tapaturman viimeisen vuoden aikana (KUVIO 9).

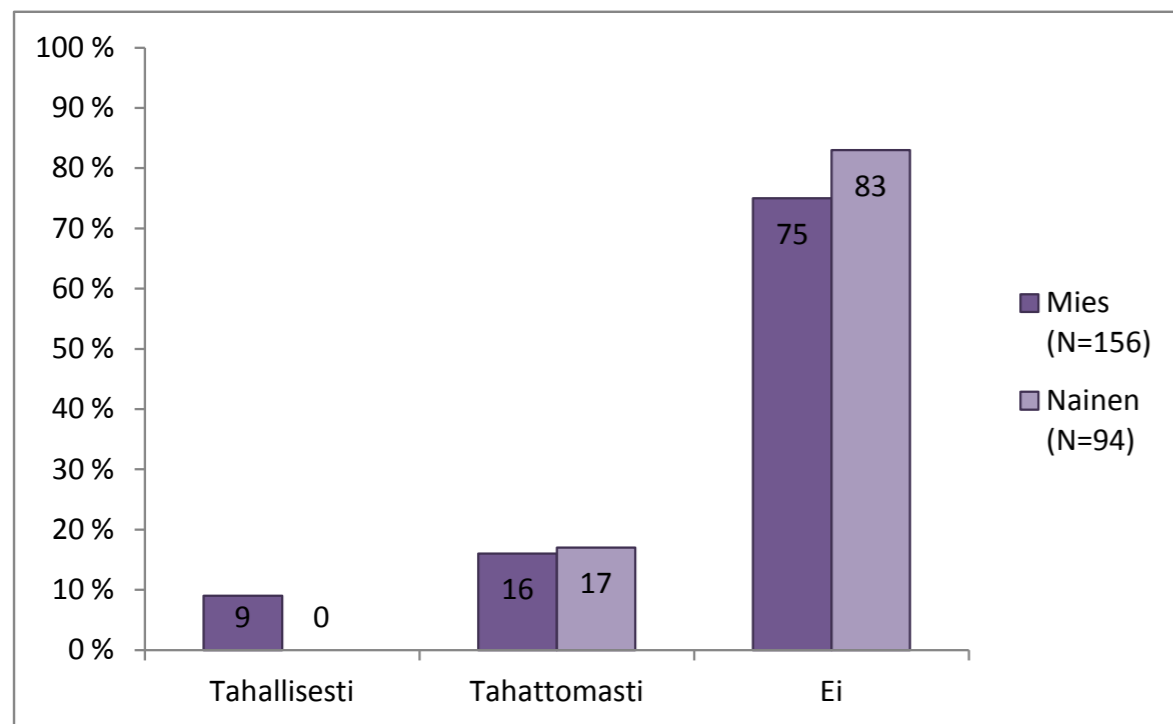
KUVIO 9. Onko sinulle sattunut vapaa-ajan tapaturma viimeisen vuoden (12 kk) aikana? (%)

Vapaa-ajan tapaturmien määrässä ei ollut suurta vaihtelua vuosikurssien välillä.

5.3.2 Vapaa-ajan tapaturmien tapaturmapaikka ja -tyyppi

Vapaa-ajan tapaturmista ei kyselyssä erikseen selvitetty tapaturmapaikkaa. Avoimista vastauksista kävi ilmi, että yleisimpiä vapaa-ajan tapaturmia olivat kaatumiset ja kolarit. Usein tapaturmien mainittiin liittyvän moottoriajoneuvoihin tai liikuntaan. Yleisimmät ilmoitetut tapaturmatyypit avoimissa vastauksissa olivat viiltohaavat ja nyrjähdykset.

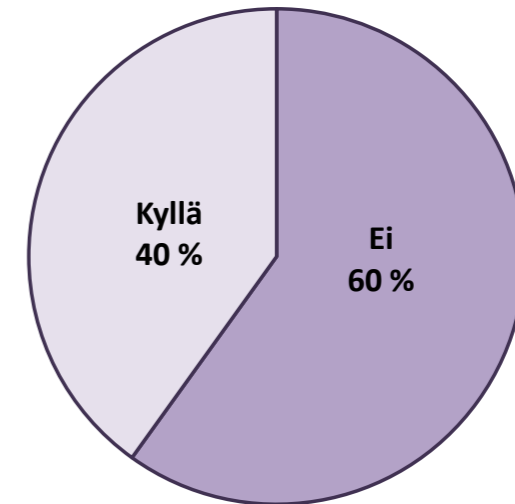
16 % vapaa-ajan tapaturmista oli tahattomasti toisen aiheuttama (miehillä 16 % ja naisilla 17 %). Tahallisesti aiheutettuja vapaa-ajan tapaturmia oli miehillä 9 %. Naisilla tahallisesti aiheutettuja vapaa-ajan tapaturmia ei ollut. (KUVIO 10.)

KUVIO 10. Oliko kyseessä toisen henkilön aiheuttama vapaa-ajan tapaturma (tahallisesti tai tahattomasti)? (%)

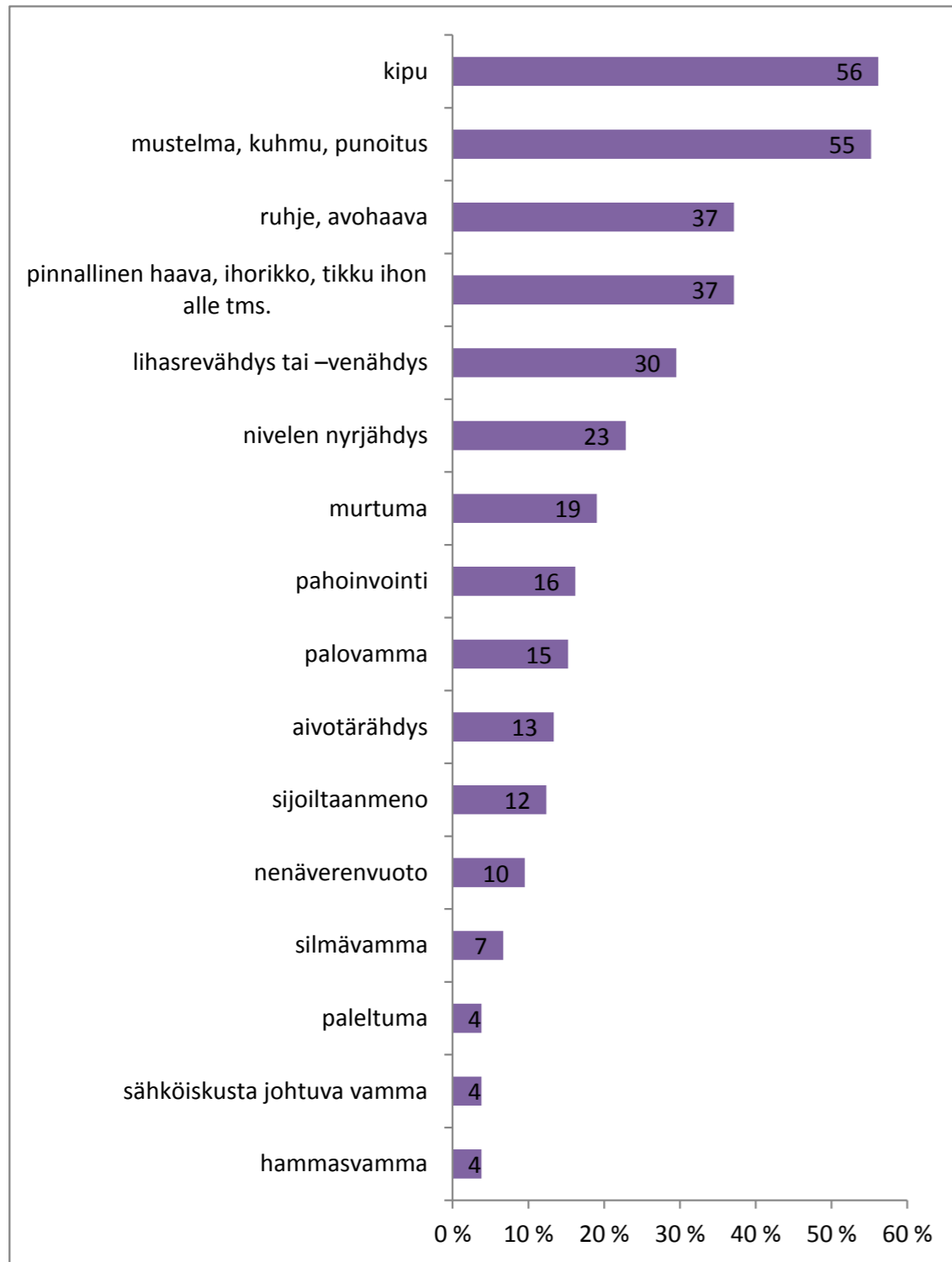
5.3.3 Vapaa-ajan tapaturmista syntyneet vammat

Niistä, jolle tapaturma oli sattunut, 40 % ilmoitti, että tapaturmasta syntyi vamma (KUVIO 11).

KUVIO 11. Syntyikö vapaa-ajan tapaturman (n=250) seurauksena vamma? (%)

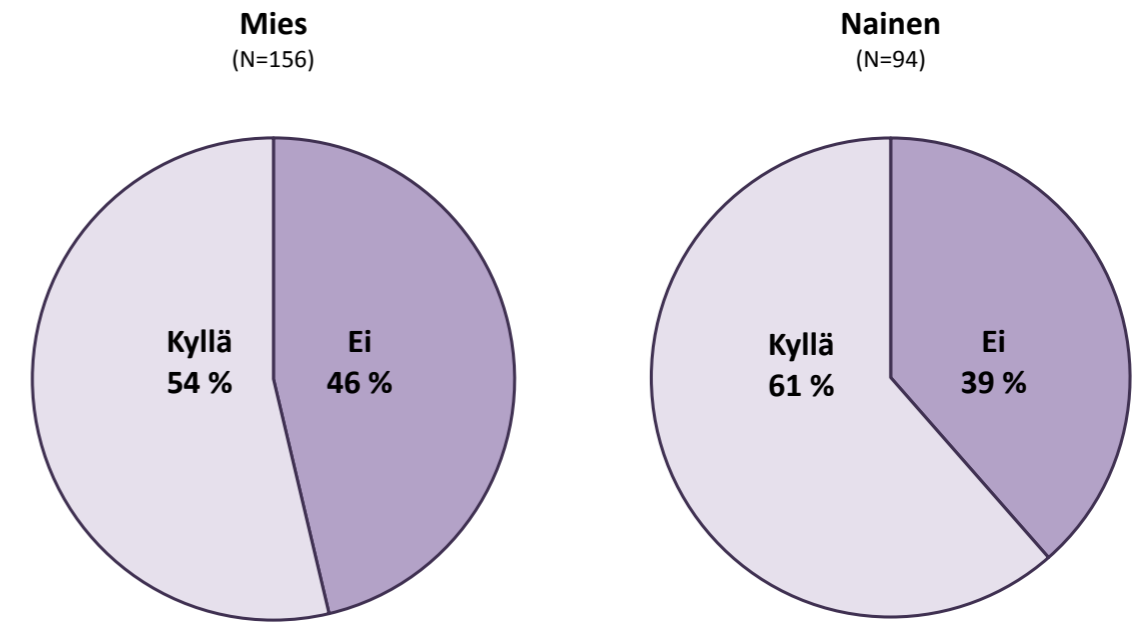
Kivun lisäksi vapaa-ajan tapaturmista eniten oli aiheutunut mustelmia, kuhmuja tai pu-noitusta (55 % vastanneista). Vapaa-ajan tapaturmista oli aiheutunut myös jonkin verran pinnallisia haavoja (37 %) ja ruhjeita tai avohaavoja (37 %) sekä nivelen nyrjähdyksiä (23 %) ja murtumia (19 %). Muiden vammojen jakauma näkyy kuviosta 12. (KUVIO 12.)

KUVIO 12. Vapaa-ajan tapaturmista syntyneet vammat (n=100). (%)

5.3.4 Vapaa-ajan tapaturmien ehkäisy

Yli puolet vastanneista (57 %) oli sitä mieltä, että tapaturma olisi ollut mahdollista ehkäistä. Naisista tätä mieltä oli 61 %, miehistä 54 %. (KUVIO 13.)

KUVIO 13. Olisiko vapaa-ajan tapaturma voitu ehkäistä? (%)

Avoimissa vastauksissa keinoina vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyyn vastaajat ilmoittivat muun muassa päihteettömyyden, huolellisuuden ja varovaisuuden. Vastauksista nousee kuitenkin myös esille, että varsinkin vapaa-ajan tapaturmien ajatellaan kuuluvan elämään, eikä ajatella, että ne edes olisivat ehkäistävissä. Syyksi siihen, miksi tapaturmaa ei olisi ollut mahdollista ehkäistä, mainittiin muun muassa tilanteen ennalta arvaamattomuus ja se, että tapaturma oli vahinko.

5.4 Nuorten näkemyksiä tapaturmista ja niiden ehkäisystä

Kyselyn lopuksi annettiin mahdollisuus esittää näkemyksiä tapaturmista ja niiden ehkäisystä. Näistäkin vastauksista nousee esille, että syyksi nuorten tapaturmiin nähdään huolettomuus ja varomattomuus sekä koulussa työturvallisuuden laiminlyöminen ja vapaa-ajalla päihteiden käyttö.

Toisaalta vastauksista käy myös ilmi, että tapaturmien ajatellaan kuuluvan elämään eikä niiden ehkäisyä koeta aina tarpeelliseksi. Syytä tapaturmien sattumiselle osataan ehkä nimetä, mutta omaa osuutta niiden ehkäisyssä välttämättä nähdä. Ajatus, että tapaturmia ei ole edes mahdollista ehkäistä näyttää juurtuneen syvälle asenteisiin.

6 KOKOAVAA TARKASTELUA AMMATTIIN OPISKELEVIEN TAPATURMISTA

6.1 Tapaturmien esiintyvyys

Koulutapaturmia oli vastaajilla selvästi vähemmän kuin vapaa-ajan tapaturmia (15 % vs. 42 %). Esiintyvyyden vertailussa on otettava kuitenkin huomioon koulu- ja vapaa-ajan jakautuminen vuorokaudelle. Koulussa vietetään päivän aikana oletettavasti noin 8 tuntia, joten vapaa-ajaksi lasketaan kouluajan ulkopuolelle jäänyt aika. Viikonloput kuuluvat yleensä kokonaan vapaa-aikaan. Siten vapaa-ajan tapaturmille on vuoden aikana enemmän mahdollisia hetkiä kuin koulutapaturmille.

Kyselyyn vastanneille pojille oli sattunut suhteellisesti jonkin verran enemmän sekä koulutapaturmia että vapaa-ajan tapaturmia kuin kyselyyn vastanneille tytöille (16 % vs. 13 % ja 44 % vs. 38 %). Tulos on samansuuntainen aiempien tutkimusten kanssa, joiden mukaan miehet joutuvat selvästi naisia useammin tapaturmaan (Tiirikainen 2009b: 43).

Koulutapaturmien esiintyvyydessä oli eroja vuosikurssien välillä. Kyselyn perusteella saatuja tietoja voi pitää kuitenkin vain suuntaa-antavina, sillä kyselyyn osallistui opiskelijoita ainoastaan yhdestä ammattiopistosta, ja suuri osa 3. vuoden opiskelijoista ei päässyt työssäoppimisjakson vuoksi vastaamaan kyselyyn. Kyselyn mukaan koulutapaturmien esiintyvyys näyttäisi lisääntyvän opintovuosien mukana, sillä 3. vuoden opiskelijoille koulutapaturmia oli sattunut selvästi enemmän kuin 2. vuoden opiskelijoille, joille taas koulutapaturmia oli sattunut enemmän kuin 1. vuoden opiskelijoille. Vapaa-ajan tapaturmien esiintyvyydessä ei tällaista vaihtelua vuosikurssien välillä ollut. Syynä eron vuosikurssien välillä saattaa olla, että opintojen alussa opiskelu on teoriapainotteisempaa ja työtuntien määrä lisääntyy opintojen edetessä, jolloin myös tapaturmariskit lisääntyvät. Jos työtunteja sen sijaan on kaikilla opiskelijoilla yhtä paljon, syynä saattaa olla, että kokemuksen karttuessa tarkkaavaisuus ja keskittyminen saattavat vähentyä, jos omiin taitoihin luotetaan liikaa. Tällöin kyseessä olisi työturvallisuusongelma, joka kaipaasi puuttumista.

Eri alojen opiskelijat eivät ilmoittaneet sattuneita tapaturmia tasaisesti. Tulokset eivät ole kuitenkaan vertailukelpoisia keskenään, sillä alojen vastausaktiivisuus oli vaihtelevaa ja joiltain aloilta vastaajia ei ollut lainkaan. Kysely herätti kuitenkin lisäkysymyksiä ja tarpeen jatkotutkimusta varten. On oletettavaa, että riski joutua tapaturmaan voi eri aloilla vaihdella paljonkin. Esimerkiksi koneiden ja laitteiden kanssa saatetaan toisilla

aloilla olla enemmän tekemisissä kuin toisilla, mikä voi lisätä tapaturmariskiä. Voidaan myös pohtia, voisiko esimerkiksi turvallisuusalan suurta tapaturmamäärää selittää sillä, että opetukseen kuuluu voimankäytöntunteja, jolloin tapaturmariski on luonnollisesti suurempi kuin jollain teoriapainotteisella alalla.

On myös mahdollista, että joidenkin alojen opiskelijat voivat olla herkempiä huomamaan ja raportoimaan itselleen sattuneita tapaturmia kuin toiset. Näin voisi olettaa olevan esimerkiksi turvallisuusalan opiskelijoilla. Amis-TAPE -hanke aloitettiin vuonna 2010 ensimmäisenä kulttuuri- ja luonnonvara-alan kanssa. Tämän vuoksi myös heidän tietoisuutensa tapaturmista saattaa olla suurempi kuin muiden opiskelijoiden.

Mielenkiintoista olisi myös selvittää, joutuvatko paljon koulutapaturmia ilmoittaneet myös usein vapaa-ajan tapaturmaan, jolloin tapaturmia voisi selittää esimerkiksi näiden vastaajien riskinottohalukkuudella tai välinpitämättömyydellä. Jos taas tapaturmia näyttäisi sattuvan vain koulussa, selityksenä voisi pitää kouluympäristössä olevia riskejä. Vapaa-ajalla tapaturmariskiä voi lisätä esimerkiksi liikuntaharrastus. Tapaturmien kattavaa selvitystä varten tulisikin kyselyssä selvittää myös vapaa-ajan viettotavat, jolloin voitaisiin arvioida mahdollinen riski joutua tapaturmaan.

6.2 Tapaturmapaikka ja -tyyppi

Kyselyn perusteella melkein kolme neljästä tapaturmasta oli sattunut työtunnilla. Vain pieni osa tapaturmista oli sattunut teoriatunneilla, jotka ovat verrattavissa peruskoulujen ja lukioiden oppitunteihin. Tämä kertoo ammattiopistojen tarpeesta tehokkaaseen tapaturmien seurantaan ja ehkäisyyn. Koska peruskouluissa ja lukioissa työtunteja ei ole, ei myöskään näistä oppilaitoksista kerätty tieto riitä ammattioppilaitosten tapaturmien ehkäisyn tueksi.

Vapaa-ajan tapaturmista tapaturmapaikkaa ei selvitetty, sillä mahdollisia tapaturmapaikkoja on oletettavasti enemmän kuin koulussa, ja niiden nimeäminen on hankalaa.

Kyselyssä ei selvitetty erikseen tapaturmamekanismeja, mutta vapaa-ajan tapaturmien avoimissa vastauksissa mainittiin usein kaatumiset ja kolarit. Koulutapaturmien yhteydessä avoimissa vastauksissa ei mainittu mitään mekanismeista selvästi muita enemmän.

Merkittävää on, että tahallisesti aiheutettuja tapaturmia oli sekä koulutapaturmissa että vapaa-ajan tapaturmissa; koulutapaturmissa hiukan enemmän kuin vapaa-ajan tapaturmissa (8 % vs. 5 %). Näissä kaikissa tapaturman kohteena oli mies; naiset eivät ilmoit-

taneet tahallisesti aiheutettuja tapaturmia koulussa tai vapaa-ajalla. Tällaiset tahalliset tapaturmat – varsinkin koulussa, jossa ollaan tekemisissä koneiden ja laitteiden kanssa – ovat merkittävä riski, joka kaipaa puuttumista.

Myös tahattomasti toisen aiheuttamat koulutapaturmat kaipaavat puuttumista, sillä noin viidennes koulutapaturmista oli tahattomasti toisen henkilön aiheuttamia. Huomattavaa on, että naisilla tahattomasti aiheutettuja koulutapaturmia oli jopa yli joka kolmas, kun miehillä vastaava luku oli vain noin joka kymmenes (35 % vs. 11 %). Vapaa-ajalla tällaista eroa tahattomissa tapaturmissa ei naisten ja miesten välillä ollut, vaan molempien sukupuolten ilmoittamista tapaturmista tahattomasti toisen aiheuttamia oli noin joka kuudes (17 % vs. 16 %).

Jostain syystä naiset joutuivat kouluympäristössä selvästi miehiä useammin toisen opiskelijan tahattoman tapaturman kohteeksi. Tässä suhteessa sukupuolten väliset erot näyttävät vaihtelevan iän myötä. Päivähoidon ja alaluokkien tapaturmissa tytöt ja pojat joutuvat tahattoman tapaturman kohteeksi suhteellisesti yhtä usein (Nurmi-Lüthje ym. 2009, Pauna ym. 2012). Yläluokkien tapaturmien alustavissa tuloksissa pojat puolestaan näyttävät joutuvan selvästi useammin tahattoman tapaturman kohteeksi kuin tytöt (Yläluokkien TAPE, julkaisematon tieto).

6.3 Tapaturmasta syntyneet vammat

Koulutapaturmissa ja vapaa-ajan tapaturmissa syntyneissä vammoissa oli jonkun verran eroja. Koulutapaturmissa yleisimmät tapaturmat olivat palovammat ja viiltohaavat, joita molempia oli aiheutunut noin joka kolmannelle. Vapaa-ajan tapaturmissa yleisimmät vammat olivat mustelma, kuhmu ja punoitus, joita oli aiheutunut yli puolelle vastan- neista. Sekä pinnallisia haavoja että avohaavoja oli molempia vapaa-ajan tapaturmissa aiheutunut noin joka kolmannelle. Huomionarvoista on, että vapaa-ajan tapaturmista oli aiheutunut palovammoja merkittävästi vähemmän kuin koulutapaturmista, joten paloturvallisuuteen ammattiopistossa tulisi mahdollisesti kiinnittää huomiota.

Kyselyssä naiset ilmoittivat suhteellisesti enemmän vammoja kuin miehet. On syytä huomioda, että kyselyssä selvitettiin koetut vammat; tulokset eivät siis kuvaa tapaturmista syntyneitä vammoja objektiivisesti.

6.4 Tapaturmien ehkäisy

Nuoret pystyivät näkemään melko hyvin, mistä tapaturma oli johtunut, ja he osasivat nimetä myös keinoja tapaturmien ehkäisemiseksi. Jonkin verran tuli esille asenteita, joiden mukaan tapaturmia ei olisi mahdollista tai tarpeellistakaan ehkäistä, vaan tapaturmat nähtiin tavalliseen elämään kuuluvana asiana. Useimmiten tapaturmien syyksi nimettiin huolimattomuus ja välinpitämättömyys, joten asenteisiin puuttuminen olisi tärkeä osa ammattiopistojen tapaturmien ehkäisytyötä. Koulutapaturmien syynä saattoi olla myös turvavälineiden puuttuminen, joten niiden käytön valvominen saattaa kaivata tehostamista. Vapaa-ajan tapaturmien syynä tuli esille myös päihteiden käyttö, joten alkoholivälistykselle lienee edelleen tarve.

Huomattavaa on, että vaikka tapaturmia sattuu, ilmoitti selvästi yli puolet vastaajista, että tapaturma olisi ollut ehkäistävissä. Tämä on erittäin myönteinen lähtökohta tapaturmien ehkäisytyölle.

7 LOPUKSI

Edellä on tarkasteltu Kouvolan seudun ammattiopistossa toteutetun tapaturmakyselyn tuloksia. Kysely toimii hyvin suuntaa-antavana selvityksenä Kouvolan seudun ammattiopiston opiskelijoiden tapaturmista. Koska kysely tehtiin vain yhden ammattiopiston opiskelijoille, se ei kerro kattavasti koko Suomen ammattioppilaitosopiskelijoiden tapaturmista. Vastausprosentti (47 %) koko ammattiopistosta oli hyvä, mutta alakohtainen vastausaktiivisuus oli hyvin vaihtelevaa. Siksi tapaturmien määrästä alakohtaisesti ei tämän kyselyn perusteella voi tehdä päteviä päätelmiä. Eri alojen kattavassa vertailussa olisi otettava myös huomioon, että tapaturmariskit ovat eri aloilla hyvin vaihtelevat.

Kyselyssä selvitettiin erikseen koulutapaturmat ja vapaa-ajan tapaturmat. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä tapaturmat ovat luonteeltaan ja esiintyvyydeltään erilaisia.

Opiskelijat vastasivat kyselyyn opettajan valvonnassa, mikä parantaa vastausten luotettavuutta. On kuitenkin syytä ottaa huomioon, että kaikki vastaukset eivät silti ole välttämättä totuudenmukaisia, esimerkiksi vammojen vakavuutta on voitu liioitella. Lisäksi on syytä huomioida, että kyselyssä tapaturmia tarkastellaan subjektiivisesti, sillä vastaajat kertovat itselleen sattuneista tapaturmista. Eri ihmiset saattavat kokea periaatteessa samankaltaisen tapaturman eri tavoin.

Kyselyn tuloksia on hyödynnetty ja hyödynnetään edelleen Amis-TAPE-hankkeen koulutustilaisuuksien sisällöissä. Lisäksi tulokset antavat arvokasta tietoa Amis-TAPE-ohjelman kehittämiseksi.

Kysely oli osa Amis-TAPE-hanketta, jonka tavoitteena on kiinnittää ammattioppilaitoksessa opiskelevien nuorten ja oppilaitoksen opettajien huomio tapaturmiin ja saada tietoa hyödynnettäväksi niiden ehkäisyyn.

LÄHTEET

Haikonen, Kari & Salminen, Simo 2010: Työtaturmat. Teoksessa: *Suomalaiset tapaturmien uhreina 2009. Kansallisen uhritutkimuksen tuloksia*. S. 46–50. Toim. Haikonen, Kari & Lounamaa, Anne. Raportti 13/2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Kaikkonen, Risto & Koskinen, Seppo & Prättälä, Ritva & Martikainen, Pekka 2008: Sosioekonomiset kuolleisuuserot. Teoksessa: *Sosioekonomiset terveyserot ja niiden kaventaminen Kainuussa*. S. 97–125. Toim. Kaikkonen, Risto & Kostainen, Elisa & Linnanmäki, Eila & Martelin, Tuija & Prättälä, Ritva & Koskinen, Seppo. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B27/2008. Kansanterveyslaitos. Terveyden ja toimintakyvyn osasto. Kansanterveystutkimuksen yksikkö, Helsinki

Karjalainen, Kirsi-Marja & Nurmi-Lüthje Ilona & Karjalainen, Kalevi & Lüthje, Peter. 2012: *15–29 -vuotiaat tapaturmapotilaat Kuusankosken aluesairaalan päivystyspoliklinikassa kahden vuoden aikana* (työnimi). Julkaisematon käsikirjoitus.

Kouvolan seudun ammattiopisto 2011: *Vuosikertomus 2010–2011* [verkkajulkaisu]. [Viitattu 3.1.2012.] Saantitapa: <https://www.ksao.fi/?d=5768>.

Laki ammatillisesta koulutuksesta [verkkajulkaisu] 21.8.1998/630. [Viitattu 3.1.2012.] Saantitapa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>.

Lounamaa, Anne, Råback, Mirka & Tiirikainen, Kati 2009: Tapaturmat ja niiden ehkäisy. Teoksessa: *Tapaturmat Suomessa*. S. 12–17. Toim. Kati Tiirikainen. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, Helsinki.

Luopa, Pauliina & Lommi, Anni & Kinnunen, Topi & Jokela, Jukka 2010: *Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-luvulla. Kouluterveyskysely 2000–2009*. Raportti 20/2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki

Markkula, Jaana & Lounamaa, Anne & Råback, Mirka & Salmela, Ritva 2009: Tapaturmat ja onnettomuudet. Teoksessa: *Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa. Peruseräraportti kyselystä vuonna 2008*. S. 138–146. Opetushallitus ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Markkula, Jaana & Öörni, Erka (toim.) 2009: *Turvallinen elämä lapsille ja nuorille. Kansallinen lasten ja nuorten ehkäisyn ohjelma*. Raportti 27/2009. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Nurmi-Lüthje, Ilona & Lüthje, Peter 2009: *Tapaturmat päivähoidossa Kouvolan seudulla. Kahden vuoden seuranta internetpohjaisen ohjelman avulla*.

Suomen lääkärilehti 2009; 64:1135-41.

Opetusministeriö 2011a: *Ammatillinen koulutus ja sen kehittäminen* [verkkajulkaisu]. [Viitattu: 3.1.2012.] Saantitapa: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/amatillinen_koulutus/?lang=fi.

Opetusministeriö 2011b: *Opiskelu ja tutkinnot ammatillisessa koulutuksessa* [verkkodokumentti]. [Viitattu 3.1.2012.] Saantitapa: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/amatillinen_koulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/?lang=fi.

Pauna, Miia & Karjalainen, Kirsi-Marja & Nurmi-Lüthje, Ilona & Strömmer, Kim & Lüthje, Peter 2012: Internetpohjaisesta seurannasta tietoa koulutaturmien ehkäisyyn. Suomen Lääkärilehti 2012; 67 (painossa).

Salminen, Simo 2009: Työtaturmat. Teoksessa: *Tapaturmat Suomessa*. S.103–109. Toim. Kati Tiirikainen. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, Helsinki.

SVT = Suomen virallinen tilasto

SVT 2011a: *Ammatillinen koulutus* [verkkajulkaisu]. 22.6.2011.

ISSN=1799-196X. Oppisopimuskoulutuksen opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet 2010. Helsinki, Tilastokeskus. [Viitattu: 3.1.2012.] Saantitapa: http://www.stat.fi/til/aop/2010/01/aop_2010_01_2011-06-22_tie_001_fi.html.

-----2011b: *Koulutukseen hakeutuminen* [verkkajulkaisu]. 13.12.2011. ISSN=1799-4500. 2010, Liitetaulukko 1. Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin 2005 - 2010. Helsinki, Tilastokeskus. [Viitattu: 3.1.2012.] Saantitapa: http://tilastokeskus.fi/til/khak/2010/khak_2010_2011-12-13_tau_001_fi.html.

-----2011c: *Työtaturmat* [verkkajulkaisu]. 30.11.2011. ISSN=1797-5999. 2009, Palkansaajien työpaikkatapaturmat. Helsinki, Tilastokeskus. [Viitattu: 9.1.2012.] Saantitapa: http://www.stat.fi/til/ttap/2009/ttap_2009_2011-11-30_kat_001_fi.html.

Tiirikainen, Kati 2009a: Sosioekonomiset erot. Teoksessa: *Tapaturmat Suomessa*. S. 53–57. Toim. Kati Tiirikainen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

----- 2009b: Sukupuolten väliset erot. Teoksessa: *Tapaturmat Suomessa*. S. 43–46. Toim. Kati Tiirikainen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Yläluokkien TAPE 2012. Julkaisematon tieto.

